

ADVIES
VAN 21 JANUARI 2026
OVER HET WIJZIGINGSDECREET EN -BESLUIT
WAT BETREFT SUBSIDIES AAN ACTOREN, DE ERFGOEDLENING EN
PROJECTSUBSIDIES ONROEREND ERFGOED

INHOUD

I.	SITUERING	1
II.	ALGEMENE BEOORDELING	1
III.	EVENWICHTIG FINANCIËEL AANBOD	2
IV.	OPTIMALISERING ERFGOEDLENING	3
V.	TOEPASSINGSGEBIED PROJECTSUBSIDIES	3
VI.	OPERATIONALISERING PROJECTSUBSIDIES	4
VII.	SUBSIDIËRING ACTOREN ONROERENDERFGOEDBELEID	5
VIII.	PREMIËS VAREND ERFGOED	5

I. SITUERING

1. SARO ontving op 15 december 2025 een adviesvraag van minister Ben Weyts over het voorontwerp van decreet tot wijziging van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, wat betreft de subsidies aan actoren en de Erfgoedlening.¹

Gelijktijdig ontving SARO een adviesvraag van minister Ben Weyts over het voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014, het Varendergoedbesluit van 27 november 2015 en het besluit van 23 november 2023 over Vlaamse Erfgoednetwerken, wat betreft de project- en beheerssubsidies en de onderhouds- en beheerspremies.²

2. De voorontwerpen van decreet (hierna: ontwerpdecreet) en van besluit (hierna: ontwerpbesluit) voeren wijzigingen door aan financieringsinstrumenten uit respectievelijk het Onroerendergoeddecreet en het -besluit. Concreet gaat het om:
 - De decretale verankering van de Erfgoedlening in het Onroerendergoeddecreet;
 - De verruiming van het instrument ‘projectsubsidies na oproep’;
 - De mogelijkheid om een projectsubsidie toe te kennen op initiatief van de minister;
 - De verruiming van de actoren aan wie een subsidie kan worden toegekend.

Het ontwerpbesluit voorziet ook wijzigingen wat betreft de oproep en subsidiëring van een Vlaams Erfgoednetwerk zoals bepaald in het besluit van 2 februari 2024 over Vlaamse Erfgoednetwerken.

Tot slot voorziet het ontwerpbesluit in een aanpassing van de premiepercentages voor varend erfgoed in het Varendergoedbesluit van 27 november 2015.

3. Gezien de voorgestelde wijzigingen betrekking hebben op financiële ondersteuningsmiddelen voor het Vlaams onroerendergoedbeleid, opteert de raad om het ontwerpdecreet en -besluit te behandelen in één advies.

II. ALGEMENE BEOORDELING

4. SARO formuleert volgende strategische bemerkingen bij het ontwerpdecreet en ontwerpbesluit:
 - a. Algemeen stelt SARO vast dat de wijzigingen één voor één kaderen in de aangekondigde optimalisering van het Vlaams financieel instrumentarium voor de onroerendergoedzorg. Niettemin is onduidelijk hoe de voorgestelde maatregelen zich verhouden tot de totaliteit

¹<https://themis.vlaanderen.be/files/8c1111a0-d426-11f0-9f89-8b390237f631/download?name=VR%202025%201212%20DOC.1221-2%20Wijziging%20Onroerendergoeddecreet%20-%20decreet.pdf&content-disposition=inline>

²<https://themis.vlaanderen.be/files/47d6a360-d426-11f0-9f89-8b390237f631/download?name=VR%202025%201212%20DOC.1220-2%20Verruiming%20projectsubsidies%20onroerend%20erfgoed%20-%20BVR.pdf&content-disposition=inline>

van de aangekondigde optimalisatieoefening en of nog andere wijzigingen aan het financieel instrumentarium zijn gepland. De raad acht het van belang om de optimalisatie van het financieel instrumentarium in zijn geheel te kunnen beoordelen. De raad benadrukt dat er nog heel wat vragen zijn over de impact, reikwijdte en budgettaire consequenties van de verschillende voorstellen ten overstaan van het totaalpakket aan financiële ondersteuningsmiddelen (zie deel III).

- b. SARO onderschrijft het potentieel van erfgoedleningen als extra financieringskanaal. De raad vraagt evenwel aandacht voor een complementaire inzet van de Erfgoedlening. De raad acht het aangewezen een minimaal decretaal kader te voorzien met het oog op de evenwichtige toekenning van erfgoedleningen en de gelijkberechtiging tussen publieke en private actoren (zie deel IV).
- c. De raad ondersteunt de ambitie om van de 'projectsubsidies na oproep' een flexibel instrument te maken, maar benadrukt het belang van een complementaire inzet. Verder ondersteunt de raad dat voor de aparte 'projectsubsidie op initiatief van de minister' een reglementair kader wordt voorzien in het Onroerenderfgoedbesluit (zie deel V).
- d. Wat de procedurele aspecten van de projectsubsidies betreft, wijst de raad op de grote vrijheidsmarge die het ontwerpbesluit laat, waardoor de operationalisering ervan onduidelijk is. De raad acht het aangewezen om op niveau van het uitvoeringsbesluit garanties in te bouwen op een voldoende evenwichtige thematische spreiding van oproepen en erover te waken dat procedurele vereisten geen al te hoge drempels opwerpen voor specifiek kleinere spelers in het veld. SARO vraagt daarnaast in te zetten op een transparant en eenduidig beoordelingsproces (zie deel VI).
- e. De raad benadrukt dat de decretale verruiming van de lijst van actoren aan wie een subsidie toegekend kan worden nog verdere uitwerking behoeft. Ook heeft de raad bedenkingen bij de mogelijkheid om een Vlaams Erfgoednetwerk bijkomend te subsidiëren aan aparte premiepercentages. Het is de raad onduidelijk op basis waarvan dit onderscheid wordt gemaakt, aangezien het ontwerpbesluit niet nader bepaalt wat onder 'bijzondere opdrachten' kan worden begrepen (zie deel VII).
- f. Wat de aanpassing van de premiepercentages voor varend erfgoed betreft, wijst de raad op zijn bezorgdheid over de eventuele bijsturing van het premiestelsel voor onroerend erfgoed (incl. premiepercentages) (zie deel VIII).

III. EVENWICHTIG FINANCIËEL AANBOD

- 5. Totaliteit optimalisatie financieel instrumentarium. SARO stelt vast dat voorliggende wijzigingen één voor één kaderen in de geplande optimalisering van het financieel instrumentarium voor de onroerenderfgoedzorg. De beleidsnota Onroerend Erfgoed 2024-2029 (pag. 24) kondigde in die zin aan: *'We brengen lijn in het financiële aanbod en reduceren het kluwen aan instrumenten.'*

Niettemin is onduidelijk hoe de voorgestelde maatregelen zich verhouden tot de totaliteit van deze aangekondigde optimalisatieoefening. De bijhorende Nota's aan de Vlaamse Regering en de Memorie van Toelichting geven hieromtrent geen enkele toelichting. Het is de raad onduidelijk of nog andere en, in voorkomend geval, welke wijzigingen aan het financieel instrumentarium gepland zijn. De raad acht het van belang om de optimalisatie van het financieel instrumentarium in zijn geheel te kunnen beoordelen.

- 6. Totaalpakket financiële ondersteuningsmiddelen. In zijn advies van 26 februari 2025 over de beleidsnota Onroerend Erfgoed pleitte SARO voor een evenwichtige en stabiele mix aan financiële steunmaatregelen. Er is nood aan een coherent en stabiel financieel aanbod, waarbij alle gebruikers voldoende houvast hebben om een keuze te maken tussen financiële instrumenten. Een stroomlijning van de Vlaamse financiële steunmaatregelen voor onroerend erfgoed dient

daarbij in verhouding te staan tot de rechten en plichten die erfgoedbeheerders vervullen.³

De raad stelt vast dat de toelichting summier blijft wat betreft de complementariteit van de voorgestelde maatregelen met andere financiële steunmaatregelen, en de financiële ruimte die voor de betreffende financieringsvormen (kan) worden voorzien. De delegatiebepalingen in het ontwerpdecreet en -besluit laten heel wat open op vlak van concrete uitwerking en toepassing.

De raad benadrukt dat er bijgevolg nog heel wat vragen zijn over de impact, reikwijdte en budgettaire consequenties van de verschillende voorstellen ten overstaan van het totaalpakket aan financiële ondersteuningsmiddelen, en over een goed evenwicht in dit pakket tussen de financiering van private actoren en lokale besturen enerzijds en Vlaamse overheidspartners anderzijds in zover ze aan dezelfde plichten zijn gebonden. De raad gaat hier verder op in onder de delen IV t.e.m. VIII van dit advies.

IV. OPTIMALISERING ERFGOEDLENING

7. Complementaire inzet van de Erfgoedlening. Het ontwerpdecreet (art. 3-4) voorziet de decretale verankering van de Erfgoedlening. De raad vindt dit positief gelet op het potentieel van erfgoedleningen als extra financieringskanaal. Vooral (totaal)projecten met lange doorlooptijd lijken hierbij gebaat.

De Memorie van Toelichting (pag. 1) bij het ontwerpdecreet motiveert: *‘De lening heeft als doel om een alternatief te bieden voor de erfgoedpremies, die vaak met langere procedures en wachtlijsten gepaard gaan. Door dit extra financieringskanaal te voorzien, wilde de Vlaamse Regering de druk op het premiestelsel verminderen en tegelijk eigenaars sneller perspectief bieden voor de opstart van hun projecten.’*

Deze beoogde positionering ten opzichte van met name de erfgoedpremies en wachtlijstproblematiek wordt niet nader geduïd. SARO vraagt daarom aandacht voor een complementaire inzet van de Erfgoedlening als ondersteuningsvorm voor specifieke noden en doelstellingen, zonder afbreuk te doen aan de toegezegde financiële ondersteuning van rechthebbenden. Aangezien de financiële modaliteiten voor de Erfgoedlening nog uit te werken zijn, stelt zich ook de vraag welke doelgroepen in aanmerking zullen komen en aan welke interestvoet, alsook hoe de voor de leningen gereserveerde budgetten te verdelen zijn.

De raad acht het aangewezen hieromtrent een minimaal decretaal kader te voorzien met het oog op de evenwichtige toekenning en gelijkberechtiging tussen publieke en private actoren.

V. TOEPASSINGSGBIED PROJECTSUBSIDIES

8. Complementaire inzet van de ‘projectsubsidies na oproep’. SARO ondersteunt de ambitie om van de projectsubsidies na oproep een flexibel instrument te maken om meer actoren, doelgroepen en types erfgoed te kunnen bereiken. Het huidige succes van de projectsubsidies toont het potentieel van dit instrument aan. Het instrument is volgens de raad ook ruimer inzetbaar dan de huidige modules (archeologisch syntheseonderzoek, en educatie en publiekswerking).

Vooralsnog is het de raad evenwel onduidelijk welke rol de verruimde projectsubsidie na oproep zal innemen binnen het ruimere aanbod aan subsidies en erfgoedpremies.

Specifiek vraagt de raad verduidelijking over de verhouding tot de bestaande ‘erfgoedpremie na oproep’ waarmee beheersprojecten worden gefinancierd. De raad merkt op dat de huidige projectsubsidies bedoeld zijn voor de financiering van projecten rond participatie en sensibilisering, alsook wetenschappelijk syntheseonderzoek. Het ontwerpbesluit (art. 3) trekt dit toepassingsgebied open naar alle projecten die binnen beleidsprioriteiten passen, waaronder

³ <https://www.sarovlaanderen.be/advies-beleidsnota-onroerend-erfgoed-2024-2029> (Deel IX. Financiering erfgoedzorg)

mogelijk dus ook beheersgerelateerde werken (restauraties, herbestemmingen ...).

SARO benadrukt in dat opzicht het belang van een complementaire inzet van de verschillende oproepprocedures.

9. Projectsubsidies op initiatief van de minister. Naast de verruimde 'projectsubsidie na oproep' geeft het ontwerpbesluit (art. 16) de minister de mogelijkheid om een projectsubsidie toe te kennen voor projecten met een uitzonderlijk, onvoorzien of urgent karakter. Dergelijke subsidiëring was tot op heden enkel mogelijk via het uitgavendecreet. De raad ondersteunt dat hiervoor een reglementair kader wordt voorzien in het Onroerenderfgoedbesluit.

VI. OPERATIONALISERING PROJECTSUBSIDIES

10. Vrijheidsmarge ontwerpbesluit. Wat de procedurele aspecten van de projectsubsidies betreft, wijst de raad op de grote vrijheidsmarge die het ontwerpbesluit laat.

Bijgevolg is het onduidelijk hoe dit verruimde instrument zal worden geoperationaliseerd, dit zowel met het oog op de thematische spreiding en toegankelijkheid van de projectsubsidies (zie punt 11), als het beoordelingsproces (zie punt 12) en de budgettaire doorvertaling ervan (zie punt 13).

11. Thematische spreiding en toegankelijkheid. De raad formuleert allereerst voorbehoud bij het doorschuiven van alle essentiële bepalingen over de 'projectsubsidie na oproep' (thema's, lanceringsmoment, premiepercentage, selectieprocedure ...) naar de individuele projectoproep. De raad wijst erop dat zo grote verschillen kunnen ontstaan tussen thema's en erfgoedtypes die (al dan niet) aan bod komen. De raad acht het aangewezen om op niveau van het uitvoeringsbesluit zelf garantie in te bouwen op een voldoende evenwichtige thematische spreiding.

Het ontwerpbesluit voorziet daarentegen wel uitgebreide bepalingen voor de samenstelling van het aanvraagdossier voor projectsubsidies. De raad vraagt erover te waken dat procedurele vereisten geen al te hoge drempels opwerpen voor specifiek kleinere spelers in het veld, gezien de intentie om de toegankelijkheid van dit financieringsinstrument te verbreden.

Aanvullend merkt de raad op dat het ontwerpbesluit (art. 8, 11, 14) spreekt over een eventuele indiening van aanvragen en kennisgeving via een daarvoor voorzien '*digitaal platform*'. In het geval van een nieuw te ontwikkelen platform, is afstemming met gelijkaardige platformen en loketten aangewezen zodat potentiële aanvragers, o.a. lokale besturen, het overzicht kunnen bewaren.

12. Transparant beoordelingsproces. SARO stelt vast dat voor de 'projectsubsidie na oproep' afgestapt wordt van een vaste beoordeling door een jury met externen. De minister kan advies vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of een voor dat doel samengestelde jury, maar is daartoe niet verplicht (ontwerpbesluit, art. 10-11).

De raad merkt verder op dat de beoordelingscriteria voor projectsubsidies na oproep niet langer per module, maar generiek worden geformuleerd. De projectoproep bij ministerieel besluit kan die criteria wel nog verduidelijken of aanvullen (ontwerpbesluit, art. 9).

Tot slot wijst de raad erop dat het ontwerpbesluit voor de toekenning van de 'projectsubsidie op initiatief van de minister' geen beoordelingscriteria vastlegt.

SARO vraagt voor elk van bovenstaande scenario's in te zetten op een transparante en eenduidige toetsing van beoordelingscriteria, dit in functie van gelijkberechtiging en selectie van de inhoudelijk sterkste projectvoorstellen.⁴

⁴ Volledigheidshalve merkt de raad op dat 'wetenschappelijke relevantie' als vast beoordelingscriterium wordt geschrapt. Aangezien onderzoeksprojecten wel in aanmerking blijven komen voor een projectsubsidie lijkt het niettemin aangewezen

13. Budgettaire doorvertaling. Tot slot vraagt SARO verduidelijking over de budgettaire doorvertaling voor geselecteerde projecten na oproep. De raad stelt vast dat per projectsubsidie standaard voorzien is in een subsidiebedrag tussen min. 60% en max. 90% van de totale aanvaardbare projectkosten. Het is onduidelijk op basis van welke parameters het uiteindelijke subsidiebedrag zal worden bepaald. De raad vraagt hierover verduidelijking.

VII. SUBSIDIËRING ACTOREN ONROENDERFGOEDBELEID

14. Verruiming decretale lijst van actoren. Het ontwerpdecreet (art. 2) voorziet in een verruiming van het Onroenderfgoeddecreet (art. 10.1.1., eerste lid, 1°) dat de actoren oplist aan wie een subsidie toegekend kan worden.

De Memorie van Toelichting (pag. 3) bij het ontwerpdecreet verwijst naar een aantal actoren die vandaag al Vlaamse subsidies genieten (bv. Parcum, Monumentenwacht ...), maar die niet voorkomen op de huidige limitatieve lijst. De raad benadrukt ook hier dat het toepassingsgebied en de concrete subsidieprocedure vooralsnog onduidelijk zijn, en dus verdere uitwerking behoeven.

15. Subsidiëring Vlaams Erfgoednetwerk. Wat de oproep en subsidiëring voor een Vlaams Erfgoednetwerk betreft, verwijst SARO naar zijn adviezen over het ontwerpdecreet en -besluit over Vlaamse Erfgoednetwerken van respectievelijk 21 juli 2023 en 2 februari 2024.⁵

De raad benadrukt dat de premiepercentages voor een Vlaams Erfgoednetwerk op heden identiek zijn aan die van het reguliere premiesysteem.

De introductie van een apart percentage voor 'bijzondere opdrachten' (ontwerpbesluit, art. 28-29) voert alsnog een onderscheid in. SARO stelt vast dat een Vlaams Erfgoednetwerk niet alleen al subsidies krijgt voor zijn werking maar nu ook kan rekenen op veel hogere premiepercentages (tot 100%) dan waarop andere rechthebbenden, zoals lokale besturen en private eigenaars, zich kunnen beroepen die nochtans aan dezelfde erfgoedregels zijn onderworpen. Het is de raad onduidelijk op basis waarvan dit onderscheid wordt gemaakt, aangezien het ontwerpbesluit niet nader bepaalt wat onder 'bijzondere opdrachten' kan worden begrepen. De raad vraagt hierover verduidelijking.

Daarenboven is het bepalen van toch belangrijke elementen van de ondersteuning in de individuele samenwerkingsovereenkomst zelf niet bevorderlijk voor de transparantie en voor de gelijkheid. De raad vraagt hieromtrent waarborgen uit te werken.

VIII. PREMIES VAREND ERFGOED

16. Herziening premiepercentages. Tot slot hebben de artikelen 18 t.e.m. 27 van het ontwerpbesluit betrekking op het Varend erfgoedbesluit.

Concreet brengt het ontwerpbesluit het premiepercentage voor onderhoud en beheer van opengesteld (of nog open te stellen) varend erfgoed terug tot het standaardpercentage van 40%. De Nota aan de Vlaamse Regering (pag. 1) motiveert dit vanuit een beoogde afstemming met de premies binnen het Onroenderfgoeddecreet.

De raad verwijst naar zijn opmerkingen in deel III over de onduidelijke verhouding tot de aangekondigde optimalisatieoefening, waaronder eventuele bijsturing van het premiestelsel voor onroerend erfgoed (incl. premiepercentages). De raad merkt op dat de onroenderfgoedregelgeving vooralsnog voorziet in de mogelijkheid van verhoogde

om aan het nieuwe art. 10.3.8. van het Onroenderfgoedbesluit toe te voegen dat wetenschappelijke relevantie in voorkomend geval een beoordelingscriterium blijft.

⁵ <https://www.sarovlaanderen.be/advies-decreet-vlaamse-erfgoednetwerken>;
<https://www.sarovlaanderen.be/advies-besluit-vlaamse-erfgoednetwerken>

premiepercentages voor bepaalde erfgoedcategorieën (o.a. ZEN-erfgoed, open erfgoed). SARO uitte in zijn advies over de beleidsnota bezorgdheid over bijsturing van het premiestelsel, waarbij nog heel wat vragen en bedenkingen zijn.⁶

⁶ <https://www.sarovaanderen.be/advies-beleidsnota-onroerend-erfgoed-2024-2029> (Deel IX. Financiering erfgoedzorg)